https://archive.org/details/bk802/page/n0/mode/1up

All Items on https://archive.org/details/realpatidar

જુલાઇ, ૨૦૧૫

Full Library on https://realpatidar.com/library

આ સાધક છે કે બાધક?

પાં મારા ગુરુદેવ પ.પૂ. ધ્યાનયોગી મધુસૂદનદાસજી મહારાજના સંનિષ્ઠ સાધક સ્વ. પ્રણવ પારેખ લખે છે કે સાધક મંડળમાં એવા પણ ઘણાં સાધકો છે જે પોતાની વિતક કથા ગુરુદેવને કહેતા નથી અને એક અલગ માન્યતા ધરાવતો સાધકનો બીજો પણ વર્ગ છે. જેઓનું માનવું છે કે આપણે જયારે ગુરુદેવને ભગવાનનું સ્વરૂપ માનીએ છીએ અને એમની પૂજા કરીએ છીએ તો પછી આપણે આપણી વ્યથા ગુરુદેવને શા માટે ન કહેવી? અને કહીએ તો એનો અર્થ એ કે ગુરુદેવને સર્વજ્ઞ ભગવાન કે અંતર્યામી માનતા નથી. એમનામાં વિશ્વાસ નથી. 'યસ્ય સ્મરણ માત્રેણ જો બધી સમસ્યાઓનું નિવારણ થતું હોય પછી ગુરુદેવને કષ્ટ શા માટે આપવું? પણ બધા જ સાધકો આવા છે એવું નથી. અમુક સાધકો, અધિકાર પૂર્વક હઠપૂર્વક એવી માંગણીઓ કરે છે કે, 'મેં આટલી બધી ગુરુદેવની સેવા કરી છે તો મારુ કામ થવું જ જોઈએ. મારો છોકરો પરીક્ષામાં પાસ થવો જ જોઈએ. મને ધંધામાં ફાયદો થવો જ જોઈએ.' આ ઉચિત નથી. ગુરુદેવ પાસે આવો બાલિશ આગ્રહ ના રખાય અને એવા સ્વાર્થી સાધકોનો સ્વાર્થ ન સધાય તો ગુરુદેવને કોસતા ય શરમાતા નથી. ટૂંકમાં ગુરુદેવ પાસે આત્મકલ્યાણ માટેના મુમુક્ષો ભાગ્યે જ આવતા હોય છે. એક દિવસ બપોરેના સમયે એક કિશોર આવ્યો અને કહ્યું કે 'મારા દાદા ખૂબ જ બિમાર છે એટલે મારા પપ્પાએ ગુરુદેવના આશીર્વાદ સ્વરૂપ ફૂલ મંગાવ્યું છે. અને કહ્યું છે કે ગુરુદેવ સૂતા હોય તો પણ તેમને જગાડીને ફૂલ લઈ આવજે. આ સાંભળતાં જ યજમાન કુટુંબ તો સડક જ થઇ ગયું. એમણે પેલા કિશોરને ગુરુદેવની પાદુકા પરનું ફૂલ આપી વિદાય કર્યો. ગુરુદેવ સ્વેચ્છાએ પોતાના સાધકના મસ્તકે હાથ મૂકીને આશીર્વાદ આપે એ અલગ વાત છે. પણ કેટલાક સાધકો પોતાનાં કાર્યોની સફળતા માટે આશીર્વાદ લેવા માટે ગુરુદેવનો હાથ પોતે જ પકડે અને એનામસ્તકે મૂકીને કહે 'બાપજી! મને આશીર્વાદ આપો કે મારું કામ સફળ થાય. આમાં કોઇ વિવેક રહ્યો ખરો? એક સાધક ગુરુદેવને કહે 'બાપજી આશીર્વાદ આપો.' ગુરુદેવે આશીર્વાદ આપ્યા ત્યારે એ કહે 'બાપજી એમ નહીં મારે માથે હાથ મૂકીને આપો' સવારે ગુરુદેવે કહ્યું 'મેં તને આશીર્વાદ આપ્યા એ પૂરતા છે. 'છતાં પેલો સાધક માન્યો નહીં અને ગુરુદેવનો હાથ, એના મસ્તક પર મૂકવા લાગ્યો ત્યારે ગુરુદેવે વ્યંગમાં કહ્યું 'તું મને આખો ને આખો તારા મસ્તક પર બેસાડી દે તો પણ કાંઈ ફેર પડે નહીં!'

(સૌજન્ય: ગુરુકૃપા હિ કેવલમ્)

"બિન્દાસ"
સત્સંગ વ્યંગ
જયકુમાર દમણિયા

ગુરુકૃપા વર્ષા

પેરિયો રેઈનકોટને ઉપરથી માથે ઓઢી છત્રી.
નીકળી પઈડો, વરસતા વરસાદે, ખુશાલ ખત્રી
પૂઈછું, અઈલા! રેઈનકોટ પર ઓઢી કેમ છત્રી?
બોઈલો એ હુરતી ખુશખુશાલ થતો ખુશાલ ખત્રી
પલડેની પાનીમાં રેઈનકોટ માટે માથે ઓઢી છત્રી.
કે 'પુ મેં તો પછી ખરાબ થહે નવી નકકોર છત્રી.
પલડે તો ભલે પલડે છત્રી, કહે છે 'બિંદાસ' ખત્રી
કેમકે મોંઘોદાટ રેઈનકોટ ને સસ્તી છે છત્રી
થાય છે સાધકને વર્ષની ગુરુકૃપા વર્ષાની ખાત્રી.
ત્યારે તે ઓઢે છે શંકાનો કોટ ને કુશંકાની છત્રી.
ભલે કરે ગુરુપૂર્ણિમા દિને, ગુરુપૂજન કૃપા પાત્રી
છતાં રહે છે તે ગુરુકૃપા વર્ષામાં કોરો સાધક યાત્રી.

[...]હનાં [...]હેવારો

તા. ૨૭ જુલાઈથી તા. ૨ ઓગસ્ટ ૨૦૧૫

તા. ૨૭, સોમવાર નિજ અષાઢ સુદ અગિયારઃ

દેવશયની, વિષ્ણુદાયની એકાદશી (દ્રાક્ષ), પંઢરપુર યાત્રા, મુંદિયા પૂનમ મેળા - મથુરા ચાતુર્માસારંભ સૌરાષ્ટ્રમાં મોળાકત પ્રારંભ

તા. ૨૮ મંગળવાર નિજ અષાઢ સુદ બારસઃ

વામન પૂજા

તા. ૨૯ બુધવાર નિજ અષાઢ સુદ તેરસઃ

ગુજરાતમાં મોળાકત જયા પાર્વતીવ્રત આરંભ, પ્રદોષ

તા. ૩૦ ગુરૂવાર, નિજ અષાઢ સુદ ચૌદસઃ

પૂર્ણિમા પ્રારંભ સાંજે ૭-૦૧ ની કલાકે શિવશયન ચર્તુદશી ઉત્સવ ઓરિસ્સા, વ્રતની પૂનમ, કોકિલા વ્રતારંભ, ચોમાસી ચૌદમ (જૈન)

તા. ૩૧ જુલાઇ શુક્રવાર અષાઢ સુદ પૂનમ

ગુરુપુર્ણિમા, વ્યાસપૂજા, અષાઢી પૂનમ, સૌરાષ્ટ્રમાં મોળાકતનું જાગરણ, સંન્યા ગીતા ચાર્તુમાસ આરંભ, ગોવર્ધન પરિક્રમા, પ્રચારક્ષુ ગુલાબરાવ મહારાજ જયંતી, બોચાસણમાં શમૈયો.

તા. ૧ ઓગસ્ટ, શનિવારઃ અષાઢ વદ એકમ

સૌરાષ્ટ્રમાં મોળાકતનાં પારણા હિંડોળા પ્રારંભ, લોકમાન્ય ટિળક પુણ્યતિથિ, પંચક પ્રારંભ સાંજે ૬-૩૧ કલાકથી

તા. ૨ રવિવાર અષાઢ વદ બીજઃ

ગુજરાતમાં મોળાકત અને જયા પાર્વતીવ્રતનું જાગરણ, પંચક, ફ્રેન્ડશીપ-ડે

માંગરોળના પીર કાયમદીન બાવા

ઈસ્લામનો પ્રભાવ ભારતીય સમાજમાં અનેક રીતે- રૂપે ઝીલાયો છે. સંગીત, સ્થાપત્યથી માંડી સાહિત્યમાં તે તરત જોઈ શકાય છે. અહીં ફ્રાન્સવોં મેલિસો નામના એક વિદેશીએ ગુજરાતના ભક્તિ સાહિત્ય પર ઈસ્લામનો પ્રભાવ કેવો પડેલો તે કહે છે અને તેમાં માંગરોળના સૂફી પીર કાયમદીન બાવાસાહેબ અને તેમના શિષ્યોની વાત વિગતો સાથે લખી છે.

રતનાબાઈ

એમના શિષ્યોમાં રતનાબાઈ નામની એક સ્ત્રી હતી, થોકબંધ પદો તો તેના રચેલાં છે. જો કે 'ભક્તિ-સાગર'ના ઊઘડતા પાનાં પર એનું નામ છેલ્લી લીટીમાં દર્શાવ્યું છે. તેમ છતાં સંપાદકે રતનાબાઈનાં પદોથી જ સંગ્રહનો પ્રારંભ કર્યો છે. જીવન મસ્તાનાની તે પિતરાઈ હોવાનું કહેવાય છે. એના જીવન વિશે આપણી પાસે નહિવત્ માહિતી ઉપલબ્ધ છે, એટલી જ કે એનો સમયગાળો અઢારમી શતાબ્દીની આખરનો હતો અને એણે આછુંપાતળું ભણતર મેળવેલું. ભજનો અને કલામોમાં એણે છેડેલા વિષયોનો વ્યાપ અતિ વિસ્તૃત છે. તત્ત્વજ્ઞાન, ભક્તિ, નીતિ અને મરમીવાદ. આવી એની ક્ષમતાનો સઘળો યશ ગુરુ પાસેથી પ્રાપ્ત કરેલા જ્ઞાનને જતો હોવાનુ કહેવાય છે. એનાં પદો લાલિત્યપૂર્ણ હોય છે, એમાં એ કાળમાં ભાગ્યે જ જોવા મળતો વ્યક્તિવિશેષ એવો સ્પર્શ રહેલો છે. એ કઈ કોમમાંથી આવેલી તે આપણને જાણવા મળતું નથી. આ ફ્રિના દુઃખદાયક ગણાય. મીરાંબાઈ સાથે એને સરખાવવામાં આવી છે તે અકારણ નથી. એની ફરિયાદ છે કે એના કુટુંબને એના મરમીવેડા તેમ જ પીર કાયમદીનના બોધ પરત્વેની આસક્તિનો ભારે અણગમો હતો. આ કારણસર કુટુંબે એના પર વિતાડવામાં કશું બાકી રાખ્યું નહોતું.

રતનાબાઈએ પોતાની રચનાઓ માટે ગરીબીનું સ્વરૂપ અપનાવેલું. અઢારમી સદીના ભગતોએ રચેલાં કૃષ્ણભક્તિના પદોને નમૂના તરીકે નજર સમક્ષ રાખેલાં. એની રચનાઓ આપણને નાગર સ્ત્રી-કવિઓ કૃષ્ણાબાઈ કે દિવાળીબાઈ, તેમ જ સ્વામિનારાયણી કર્તાઓની યાદ અપાવે છે. જયારે પણ એ પરમેશ્વરને સંબોધીને રચના કરે છે ત્યારે ક્યાંક હરિ કે હરિકૃષ્ણ નામનો આશ્રય લેતી હોય છે ખરી, પરંતુ કિરતાર શબ્દનો વિનિયોગ વિશેષ પ્રમાણમાં છે. મૂળે તો કાયમદીન જ એને મનગમતા છે.

અભરામ બાવા

પીર કાયમદીન પછી એમની ગાદીએ ભરૂચ જિલ્લાના પારિયેજા ગામના રહેવાસી અભરામ બાવા આવ્યા. એઓ અમરાવ અથવા તો ઈબ્રાહીમ ભગત તરીકે પણ જાણીતા છે. રતનાબાઈની જેમ એમણે પણ ખાસ ભણતર મેળવલું નહિ અને પોતે જે કંઈ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું તેના માટે પીર કાયમના ઋણી હોવાનું કહે છે. એમના કેટલાંક પદોમાં પોતાને સખી તરીકે લેખાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે એક ગરીબીમાં પોતે પોતાના સ્વામી (નાથ) માટે આક્રંદ કરતા હોય છે. એમનું ગુજરાતી ઉર્દૂની છાંટવાળું છે; એમનાં કેટલાંક પદો તો આખેઆખાં ઊર્દૂમાં જ છે. પોતાની વંશાવળી પર ભાર મૂકતાં એ કહે છેઃ

સૂફીઓના જે ચાર પંથ છે તેમાં મારું ઘર તે ચિસ્તી ખ્વાજા મોઈનુદીનને હું ઊંચે આસને સ્થાપું છું.

શાહ કાયમદીન મારા પીર અને મારા સાચા ગુરુ છે.

પૂંજા બાવા

પૂંજા બાવા ખંભાતની ખારવા કોમના એક ખલાસી હતા, પરંતુ એમણે જીવન તો ભરૂચમાં જ ગાળેલું. એ પણ પોતાના શિક્ષણ માટે પીર કાયમદીનનું ઋણ સ્વીકારે છે. ગુજરાતની ખારવા કોમમાં અત્યારે પણ એમના અનેક અનુયાયીઓ છે. એમના કાવ્યમાં નિર્ગુણી સ્પર્શ છે, સાથે સાથે પુષ્કળ તાંત્રિક પ્રતીકો જોવા મળે છે.

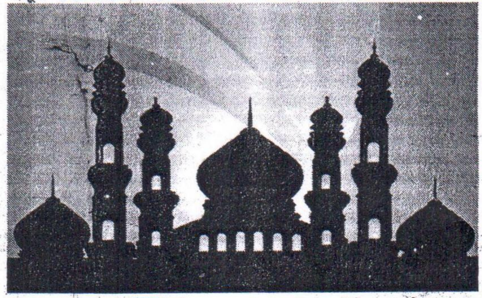

ગગનમાં સહજનો નાદ ગુંજે
ત્રિકમ તાલ વગાડે
સોહમ્ સોહમ્ આ જ છે શબ્દ....

નબી મિયાં

'ભક્તિ-સાગર'ના સંપાદકે નબી મિયાં ના જીવન વિશે કશો જ પ્રકાશ પાડયો નથી. 'સાહિત્ય' સામયિકમાં છપાયેલા એક પદમાં નબીના ગુરુઓ અને કૃષ્ણના નામ આશ્ચર્યજનક રીતે જોડાજોડ મૂકવામાં આવ્યા છેઃ ફરીઆદ, અભરામ, શાહ કાયમ અને મોરારી, શ્યામ, વિશ્રામ વગેરે. વળી, એ નોંધવું પણ રસપ્રદ રહેશે કે નબી મિયાંના કેટલાંક ભજનોના પ્રારંભમાં 'ધીરા ભગતનો રાહ' જેવો શબ્દસમૂહ મૂકવામાં આવ્યો છે. ધીરો એક હિન્દુ ભગત હતો (૧૭૫૩-૧૮૨૪). એના પદો માયા અને ભ્રાંતિમૂલક જગત સામે સંગીન ચેતવણીરૂપ છે. લાગે છે તો એવું કે નબી પોતાને આસાનીથી ધીરો તરીકે ખપાવી શકે.

ગુજરાતી ભગતો એટલે સંત-કવિઓનો એક સમૂહ. અઢારમી સદીના આ સંત-કવિઓ કબીરની વિચારધારાથી રસાયલા સહજ સંપ્રદાયના પક્ષપાતી હતા. કબીરની વિચારધારા તે જમાનામાં ખાસ્સી ફેશનમાં હતી. પંદરમી અને સોળમી શતાબ્દીના ઉત્તર ભારતના સંતોના ભગતો વારસદાર હતા. પોતાના સમયમાં પ્રસરી રહેલા અંધકારની તેમ જ વિપુલ સંખ્યામાં ઊભરાતા બનાવટી સાધુઓને પોતાને ધાર્મિક તરીકે ખપાવતા લોકોની વિરુધ્ધ આ ભગતો ઉપદેશ આપતા. એઓ કૃષ્ણ કે વિષ્ણુનું નામ જીભે લાવતા તે પણ એટલા ખાતર કે ગુણાતીત બ્રહ્મને આવાં નામ આપવામાં આવેલાં છે. આ સઘળા ભગતો એકબીજાના સંપર્ક વિનાના અને સ્વતંત્ર રહેનાર હતા, એમણે કોઈ પંથની સ્થાપના કરી નહોતી; એનો સાધારણ કુટુંબમાં જન્મેલા હતા અને ગૃહસ્થીનું જીવન ગાળતા. ક્વચિત્ એમનો ઉલ્લેખ જ્ઞાનમાર્ગી- કવિઓ તરીકે કરવામાં આવે છે, કેમ કે એઓ એકેશ્વરવાદના વેદાંતમતના પ્રખર પુરસ્કર્તા હતા. ઉદાહરણ તરીકે એમાંનો એક નિરાંત (૧૭૪૭-૧૮૨૪) એક રજપૂત અથવા તો પાટીદાર હતો. એને એક મુસલમાને નિર્ગુણીમતમાં ધર્મપરિવર્તન કરાવેલું. એ તો દેખીતું છે કે હિન્દુ ભગતો અને એમના સમકાલીન એવા પીર કાયમના શિષ્યો વચ્ચે પરસ્પર પ્રભાવ પડતો રહેલો. પીરના કેટલાક અનુયાયીઓ ભગત નામની અટક પણ [illegible]. સુલેમાન ભગત.

ફ્રિનાનોએ પંદરમી શતાબ્દી પૂર્વે પ્રચલિત થયેલી નિર્ગુણી ભક્તિનું આલેખન કર્યું છે તે વાત સાચી, પરંતુ આપણે ચોકકસપણે એ જાણવા પામતા નથી કે તેની પાછળ પીરોના મનમાં કોઈ પૂર્વયોજના હતી કે કેમ. તે જમાનામાં પ્રચલિત એવા પ્રભાવશાળી વલણ સાથે કદમ જાળવીને પ્રચાર કરવાની ગોઠવણની એ ફળશ્રુતિ હતી કે પછી તે વખતના સમાજ સાથે ભળી જઈને એકરૂપ થવાની અસંપ્રજ્ઞાત અને અદમ્ય કામનાનું તે પરિણામ હતું. પરંતુ પીર કાયમના શિષ્યોને સંબંધ છે ત્યાં સુધી એમનું કવન કશી જ વટાળ પ્રવૃત્તિ અર્થે સર્જાયું નહોતું, પરંતુ તે સમયના ભગતો સાથે ભળી જઈ એકરૂપ થઈ જવાની ઈચ્છા નૈસર્ગિક હોવાનું જણાય છે.

રાજે ભગતની કાવ્ય- રચનાઓ

રાજે એની આગવી કહી શકાય એવી સગુણ કૃષ્ણકવિતા માટે જાણીતો છે. કાલગણનાની દષ્ટિએ કાયમના અનુયાયીઓની પૂર્વે એ થઈ ગયો અને હકીકતમાં એનું સ્થાન એકદમ વિશિષ્ટ છે. એની કવિતામાં કશે જ પોતે મુસલમાન છે એવું જાહેર થયું નથી, જયારે કાયમદીનના અનુયાયીઓ પોતાની વંશાવળીમાં એનો ઉલ્લેખ કરતા રહ્યા છે. એને વિશે નજીવી જાણકારી પ્રાપ્ત થઈ છે. એ મોલેસલામ હોવા સિવાયની કશી જ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી થતી. મહમૂદ બેગડા (૧૪૫૯-૧૫૧૩)ના સમયમાં કેટલાક રજપૂતો ધર્મપરિવર્તન કરીને મોલેસલામ તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા. પરંતુ ઈસ્લામ પરત્વે ઉદાસીન રહ્યા અને પોતાની સમાજવ્યવસ્થા અને હિન્દુ સંસ્કારોની દેણગીને વળગેલા રહ્યા. તેઓ ગુજરાતના ભરૂચ, વડોદરા, બનાસકાંઠા અને ખેડા જિલ્લાઓના રહેવાસી હતા. તે કેટલીક રજપૂત જ્ઞાતિઓના હતા. રાજે પોતે

સાંધણ પાનાં સાત પર

https://archive.org/details/bk802/page/n1/mode/1up

Real Patidar Library

https://www.realpatidar.com/library

Real Patidar
Unravel Truth

This book/literature/article/material may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden.

The library does not give any warranty express or implied or make any representation that the contents will be complete or accurate or up to date. The library shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of this material.

Full terms and conditions of use: http://www.realpatidar.com

About Real Patidar books

Real Patidar's mission is to organize the information on Satpanth religion, which is a Nizari Ismaili sect of Shia branch of Islam, and to make it universally accessible and useful. Real Patidar Books helps readers discover the material on Satpanth online while helping authors and researchers in their studies. You can know more by visiting http://www.realpatidar.com

You can resize and move this box in any PDF Application like Adobe Acrobat Reader.

Use the Bookmarks facility in the PDF to directly go to the pages containing Highlights.

For Reference See Pages: 1, 2.
For page numbers, see the page footer. Page numbers are in 'Page x of y' format

References by: RealPatidar.com - Created using: step2-QR-and-3-RM-v5.py

https://archive.org/details/bk802/page/n2/mode/1up

Digitally signed by realpatidar.com
DN: cn=realpatidar.com, c=IN, o=realpatidar.com, email=mail@realpatidar.com
Reason: I have reviewed this document
Date: 2026.02.19 15:58:16 +05'30'

2015-07-26 -Gujarat Mitra -Mangrolna Pir (802)

૨
ગુજરાતમિત્ર તથા ગુજરાતદર્પણ
સોમવાર તા. ૨૭ જુલાઈ, ૨૦૧૫

સત્સંગ

આ સાધક છે કે બાધક?

પા મારા ગુરુદેવ પ.પૂ. ધ્યાનયોગી મધુસૂદનદાસજી મહારાજના સંનિષ્ઠ સાધક સ્વ. પ્રણવ પારેખ લખે છે કે સાધક મંડળમાં એવા પણ ઘણાં સાધકો છે જે પોતાની વિતક કથા ગુરુદેવને કહેતા નથી અને એક અલગ માન્યતા ધરાવતો સાધકનો બીજો પણ વર્ગ છે. જેઓનું માનવું છે કે આપણે જયારે ગુરુદેવને ભગવાનનું સ્વરૂપ માનીએ છીએ અને એમની પૂજા કરીએ છીએ તો પછી આપણે આપણી વ્યથા ગુરુદેવને શા માટે ન કહેવી? અને કહીએ તો એનો અર્થ એ કે ગુરુદેવને સર્વજ્ઞ ભગવાન કે અંતર્યામી માનતા નથી. એમનામાં વિશ્વાસ નથી. 'યસ્ય સ્મરણ માત્રેણ જો બધી સમસ્યાઓનું નિવારણ થતું હોય પછી ગુરુદેવને કષ્ટ શા માટે આપવું? પણ બધા જ સાધકો આવા છે એવું નથી. અમુક સાધકો, અધિકાર પૂર્વક હઠપૂર્વક એવી માંગણીઓ કરે છે કે, 'મેં આટલી બધી ગુરુદેવની સેવા કરી છે તો મારુ કામ થવું જ જોઈએ. મારો છોકરો પરીક્ષામાં પાસ થવો જ જોઈએ, મને ધંધામાં ફાયદો થવો જ જોઈએ.' આ ઉચિત નથી. ગુરુદેવ પાસે આવો બાલિશ આગ્રહ ના રખાય અને એવા સ્વાર્થી સાધકોનો સ્વાર્થ ન સધાય તો ગુરુદેવને કોસતા ય શરમાતા નથી. ટૂંકમાં ગુરુદેવ પાસે આત્મકલ્યાણ માટેના મુમુક્ષો ભાગ્યે જ આવતા હોય છે. એક દિવસ બપોરના સમયે એક કિશોર આવ્યો અને કહ્યું કે 'મારા દાદા ખૂબ જ બિમાર છે એટલે મારા પપ્પાએ ગુરુદેવના આશીર્વાદ સ્વરૂપ ફૂલ મંગાવ્યું છે. અને કહ્યું છે કે ગુરુદેવ સૂતા હોય તો પણ તેમને જગાડીને ફૂલ લઈ આવજે. આ સાંભળતાં જ યજમાન કુટુંબ તો સડક જ થઈ ગયું. એમણે પેલા કિશોરને ગુરુદેવની પાદુકા પરનું ફૂલ આપી વિદાય કર્યો. ગુરુદેવ સ્વેચ્છાએ પોતાના સાધકના મસ્તકે હાથ મૂકીને આશીર્વાદ આપે એ અલગ વાત છે. પણ કેટલાક સાધકો પોતાનાં કાર્યોની સફળતા માટે આશીર્વાદ લેવા માટે ગુરુદેવનો હાથ પોતે જ પકડે અને એનામસ્તકે મૂકીને કહે 'બાપજી! મને આશીર્વાદ આપો કે મારું કામ સફળ થાય. આમાં કોઈ વિવેક રહ્યો ખરો? એક સાધક ગુરુદેવને કહે 'બાપજી આશીર્વાદ આપો.' ગુરુદેવે આશીર્વાદ આપ્યા ત્યારે એ કહે 'બાપજી એમ નહીં મારે માથે હાથ મૂકીને આપો' સવારે ગુરુદેવે કહ્યું 'મેં તને આશીર્વાદ આપ્યા એ પૂરતા છે. 'છતાં પેલો સાધક માન્યો નહીં અને ગુરુદેવનો હાથ, એના મસ્તક પર મૂકવા લાગ્યો ત્યારે ગુરુદેવે વ્યંગમાં કહ્યું 'તું મને આખો ને આખો તારા મસ્તક પર બેસાડી દે તો પણ કાંઈ ફેર પડે નહીં!'

(સૌજન્યઃ ગુરુકૃપા હિ કેવલમ)

"બિન્દાસ" સત્સંગ વ્યંગ
જયકુમાર દમણિયા

ગુરુકૃપા વર્ષા

પેરિયો રેઈનકોટને ઉપરથી માથે ઓઢી છત્રી.
નીકળી પઈડો, વરસતા વરસાદે, ખુશાલ ખત્રી
પૂઈછું, અઈલા! રેઈનકોટ પર ઓઢી કેમ છત્રી?
બોઈલો એ હુરતી ખુશખુશાલ થતો ખુશાલ ખત્રી
પલડેની પાનીમાં રેઈનકોટ માટે માથે ઓઢી છત્રી.
કે 'પુ મેં તો પછી ખરાબ થહે નવી નકકોર છત્રી.
પલડે તો ભલે પલડે છત્રી, કહે છે 'બિંદાસ' ખત્રી
કેમકે મોંઘોદાટ રેઈનકોટ ને સસ્તી છે છત્રી
થાય છે સાધકને વર્ષની ગુરુકૃપા વર્ષાની ખાત્રી.
ત્યારે તે ઓઢે છે શંકાનો કોટ ને કુશંકાની છત્રી.
ભલે કરે ગુરુપૂર્ણિમા દિને, ગુરુપૂજન કૃપા પાત્રી
છતાં રહે છે તે ગુરુકૃપા વર્ષામાં કોરો સાધક યાત્રી.

સપ્તાહનાં વ્રત-તહેવારો

તા. ૨૭ જુલાઈથી તા. ૨ ઓગસ્ટ ૨૦૧૫

તા. ૨૭, સોમવાર નિજ અષાઢ સુદ અગિયારઃ

દેવશયની, વિષ્ણુદાયની એકાદશી (દ્રાક્ષ), પંઢરપુર યાત્રા, મુંદિયા પૂનમ મેળા - મથુરા ચાતુર્માસારંભ સૌરાષ્ટ્ર મોળાકત પ્રારંભ

તા. ૨૮ મંગળવાર નિજ અષાઢ સુદ બારસઃ

વામન પૂજા

તા. ૨૯ બુધવાર નિજ અષાઢ સુદ તેરસઃ

ગુજરાતમાં મોળાકત જયા પાર્વતીવ્રત આરંભ, પ્રદોષ

તા. ૩૦ ગુરૂવાર, નિજ અષાઢ સુદ ચૌદસઃ

પૂર્ણિમા પ્રારંભ સાંજે ૭-૦૧ કલાકે શિવશયન ચર્તુદશી ઉત્... ઓરિસ્સા, વ્રતની પૂનમ, કોકિ... વ્રતારંભ, ચોમાસી ચૌદમ (જૈ...

તા. ૩૧ જુલાઇ શુક્રવાર અષાઢ સુદ પૂનમ

ગુરુપુર્ણિમા, વ્યાસપૂજા, અષા... પૂનમ, સૌરાષ્ટ્રમાં મોળાકતનુ... જાગરણ, સંન્યા ગીતા ચાર્તુમા... આરંભ, ગોવર્ધન પરિક્રમા, પ્રચારક્ષુ ગુલાબસવ મહારાજ... જયંતી, બોચાસણમાં શમૈયો

તા. ૧ ઓગસ્ટ, શનિવારઃ અષાઢ વદ એકમ

સૌરાષ્ટ્રમાં મોળાકતનાં પારણ... હિંડોળા પ્રારંભ, લોકમાન્ય ટિ... પુણ્યતિથિ, પંચક પ્રારંભ સાં... ૬-૩૧ કલાકથી

તા. ૨ રવિવાર અષાઢ વદ બીજઃ

ગુજરાતમાં મોળાકત અને જ... પાર્વતીવ્રતનું જાગરણ, પંચક ફ્રેન્ડશીપ-ડે

માંગરોળના પીર કાયમદીન બાવા

ઈસ્લામનો પ્રભાવ ભારતીય સમાજમાં અનેક રીતે- રૂપે ઝીલાયો છે. સંગીત, સ્થાપત્યથી માંડી સાહિત્યમાં તે તરત જોઈ શકાય છે. અહીં ફ્રાન્સવોં મેલિસો નામના એક વિદેશીએ ગુજરાતના ભક્તિ સાહિત્ય પર ઈસ્લામનો પ્રભાવ કેવો પડેલો તે કહે છે અને તેમાં માંગરોળના સૂફી પીર કાયમદીન બાવાસાહેબ અને તેમના શિષ્યોની વાત વિગતો સાથે લખી છે.

રતનાબાઈ

એમના શિષ્યોમાં રતનાબાઈ નામની એક સ્ત્રી હતી, થોકબંધ પદો તો તેના રચેલાં છે. જો કે 'ભકિત-સાગર'ના ઊઘડતા પાનાં પર એનું નામ છેલ્લી લીટીમાં દર્શાવ્યું છે. તેમ છતાં સંપાદકે રતનાબાઈનાં પદોથી જ સંગ્રહનો પ્રારંભ કર્યો છે. જીવન મસ્તાનાની તે પિતરાઈ હોવાનું કહેવાય છે. એના જીવન વિશે આપણી પાસે નહિવત્ માહિતી ઉપલબ્ધ છે, એટલી જ કે એનો સમયગાળો અઢારમી શતાબ્દીની આખરનો હતો અને એણે આછુંપાતળું ભણતર મેળવેલું. ભજનો અને કલામોમાં એણે છેડેલા વિષયોનો વ્યાપ અતિ વિસ્તૃત છે. તત્ત્વજ્ઞાન, ભકિત, નીતિ અને મરમીવાદ. આવી એની ક્ષમતાનો સઘળો યશ ગુરુ પાસેથી પ્રાપ્ત કરેલા જ્ઞાનને જતો હોવાનુ કહેવાય છે. એનાં પદો લાલિત્યપૂર્ણ હોય છે, એમાં એ કાળમાં ભાગ્યે જ જોવા મળતો વ્યકિતવિશેષ એવો સ્પર્શ રહેલો છે. એ કઈ કોમમાંથી આવેલી તે આપણને જાણવા મળતું નથી. આ બિના દુઃખદાયક ગણાય. મીરાંબાઈ સાથે એને સરખાવવામાં આવી છે તે અકારણ નથી. એની ફરિયાદ છે કે એના કુટુંબને એના મરમીવેડા તેમ જ પીર કાયમદીનના બોધ પરત્વેની આસકિતનો ભારે અણગમો હતો. આ કારણસર કુટુંબે એના પર વિતાડવામાં કશું બાકી રાખ્યું નહોતું.

રતનાબાઈએ પોતાની રચનાઓ માટે ગરીબીનું સ્વરૂપ અપનાવેલું. અઢારમી સદીના ભગતોએ રચેલાં કૃષ્ણભકિતના પદોને નમૂના તરીકે નજર સમક્ષ રાખેલાં. એની રચનાઓ આપણને નાગર સ્ત્રી-કવિઓ કૃષ્ણાબાઈ કે દિવાળીબાઈ, તેમ જ સ્વામિનારાયણી કર્તાઓની યાદ અપાવે છે. જયારે પણ એ પરમેશ્વરને સંબોધીને રચના કરે છે ત્યારે ક્યાંક હરિ કે હરિકૃષ્ણ નામનો આશ્રય લેતી હોય છે ખરી, પરંતુ કિરતાર શબ્દનો વિનિયોગ વિશેષ પ્રમાણમાં છે. મૂળે તો કાયમદીન જ એને મનગમતા છે.

અભરામ બાવા

પીર કાયમદીન પછી એમની ગાદીએ ભરૂચ જિલ્લાના પારિયેજા ગામના રહેવાસી અભરામ બાવા આવ્યા. એઓ અમરાવ અથવા તો ઈબ્રાહીમ ભગત તરીકે પણ જાણીતા છે. રતનાબાઈની જેમ એમણે પણ ખાસ ભણતર મેળવલું નહિ અને પોતે જે કંઈ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું તેના માટે પીર કાયમના ઋણી હોવાનું કહે છે. એમના કેટલાંક પદોમાં પોતાને સખી તરીકે લેખાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે એક ગરીબીમાં પોતે પોતાના સ્વામી (નાથ) માટે આક્રંદ કરતા હોય છે. એમનું ગુજરાતી ઉર્દૂની છાંટવાળું છે; એમનાં કેટલાંક પદો તો આખેઆખાં ઊર્દૂમાં જ છે. પોતાની વંશાવળી પર ભાર મૂકતાં એ કહે છેઃ

સૂફીઓના જે ચાર પંથ છે તેમાં મારું ઘર તે ચિસ્તી ખ્વાજા મોઈનુદીનને હું ઊંચે આસને સ્થાપું છું.

શાહ કાયમદીન મારા પીર અને મારા સાચા ગુરુ છે.

પૂંજા બાવા

પૂંજા બાવા ખંભાતની ખારવા કોમના એક ખલાસી હતા, પરંતુ એમણે જીવન તો ભરૂચમાં જ ગાળેલું. એ પણ પોતાના શિક્ષણ માટે પીર કાયમદીનનું ઋણ સ્વીકારે છે. ગુજરાતની ખારવા કોમમાં અત્યારે પણ એમના અનેક અનુયાયીઓ છે. એમના કાવ્યમાં નિર્ગુણી સ્પર્શ છે, સાથે સાથે પુષ્કળ તાંત્રિક પ્રતીકો જોવા મળે છે.

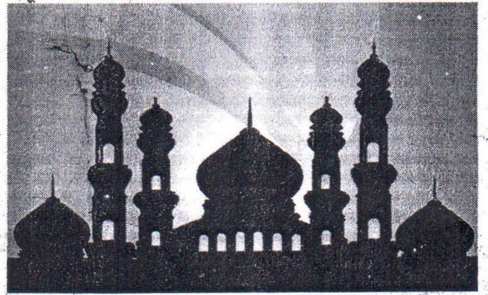

ગગનમાં સહજનો નાદ ગુંજે
ત્રિકમ તાલ વગાડે
સોહમ્ સોહમ્ આ જ છે શબ્દ....

નબી મિયાં

'ભક્તિ-સાગર'ના સંપાદકે નબી મિયાંના જીવન વિશે કશો જ પ્રકાશ પાડયો નથી. 'સાહિત્ય' સામયિકમાં છપાયેલા એક પદમાં નબીના ગુરુઓ અને કૃષ્ણના નામ આશ્ચર્યજનક રીતે જોડાજોડ મૂકવામાં આવ્યા છેઃ ફરીઆદ, અભરામ, શાહ કાયમ અને મોરારી, શ્યામ, વિશ્રામ વગેરે. વળી, એ નોંધવું પણ રસપ્રદ રહેશે કે નબી મિયાંના કેટલાંક ભજનોના પ્રારંભમાં 'ધીરા ભગતનો રાહ' જેવો શબ્દસમૂહ મૂકવામાં આવ્યો છે. ધીરો એક હિન્દુ ભગત હતો (૧૭૫૩-૧૮૨૪). એના પદો માયા અને ભ્રાંતિમૂલક જગત સામે સંગીન ચેતવણીરૂપ છે. લાગે છે તો એવું કે નબી પોતાને આસાનીથી ધીરો તરીકે ખપાવી શકે.

ગુજરાતી ભગતો એટલે સંત-કવિઓનો એક સમૂહ. અઢારમી સદીના આ સંત-કવિઓ કબીરની વિચારધારાથી રસાયલા સહજ સંપ્રદાયના પક્ષપાતી હતા. કબીરની વિચારધારા તે જમાનામાં ખાસ્સી ફેશનમાં હતી. પંદરમી અને સોળમી શતાબ્દીના ઉત્તર ભારતના સંતોના ભગતો વારસદાર હતા. પોતાના સમયમાં પ્રસરી રહેલા અંધકારની તેમ જ વિપુલ સંખ્યામાં ઊભરાતા બનાવટી સાધુઓને પોતાને ધાર્મિક તરીકે ખપાવતા લોકોની વિરુધ્ધ આ ભગતો ઉપદેશ આપતા. એઓ કૃષ્ણ કે વિષ્ણુનું નામ જીભે લાવતા તે પણ એટલા ખાતર કે ગુણાતીત બ્રહ્મને આવાં નામ આપવામાં આવેલાં છે. આ સઘળા ભગતો એકબીજાના સંપર્ક વિનાના અને સ્વતંત્ર રહેનાર હતા, એમણે કોઈ પંથની સ્થાપના કરી નહોતી; એનો સાધારણ કુટુંબમાં જન્મેલા હતા અને ગૃહસ્થીનું જીવન ગાળતા. ક્વચિત્ એમનો ઉલ્લેખ જ્ઞાનમાર્ગી- કવિઓ તરીકે કરવામાં આવે છે, કેમ કે એઓ એકેશ્વરવાદના વેદાંતમતના પ્રખર પુરસ્કર્તા હતા. ઉદાહરણ તરીકે એમાંનો એક નિરાંત (૧૭૪૭-૧૮૨૪) એક રજપૂત અથવા તો પાટીદાર હતો. એને એક મુસલમાને નિર્ગુણીમતમાં ધર્મપરિવર્તન કરાવેલું. એ તો દેખીતું છે કે હિન્દુ ભગતો અને એમના સમકાલીન એવા પીર કાયમના શિષ્યો વચ્ચે પરસ્પર પ્રભાવ પડતો રહેલો. પીરના કેટલાક અનુયાયીઓ ભગત નામની અટક પણ [illegible]ત. સુલેમાન ભગત.

જિનાનોએ પંદરમી શતાબ્દી પૂર્વે પ્રચલિત થયેલી નિર્ગુણી ભકિતનું આલેખન કર્યું છે તે વાત સાચી, પરંતુ આપણે ચોકકસપણે એ જાણવા પામતા નથી કે તેની પાછળ પીરોના મનમાં કોઈ પૂર્વયોજના હતી કે કેમ. તે જમાનામાં પ્રચલિત એવા પ્રભાવશાળી વલણ સાથે કદમ જાળવીને પ્રચાર કરવાની ગોઠવણની એ ફળશ્રુતિ હતી કે પછી તે વખતના સમાજ સાથે ભળી જઈને એકરૂપ થવાની અસંપ્રજ્ઞાત અને અદમ્ય કામનાનું તે પરિણામ હતું. પરંતુ પીર કાયમના શિષ્યોને સંબંધ છે ત્યાં સુધી એમનું કવન કશી જ વટાળ પ્રવૃત્તિ અર્થે સર્જાયું નહોતું, પરંતુ તે સમયના ભગતો સાથે ભળી જઈ એકરૂપ થઈ જવાની ઈચ્છા નૈસર્ગિક હોવાનું જણાય છે.

રાજે ભગતની કાવ્ય- રચનાઓ

રાજે એની આગવી કહી શકાય એવી સગુણ કૃષ્ણકવિતા માટે જાણીતો છે. કાલગણનાની દષ્ટિએ કાયમના અનુયાયીઓની પૂર્વે એ થઈ ગયો અને હકીકતમાં એનું સ્થાન એકદમ વિશિષ્ટ છે. એની કવિતામાં કશે જ પોતે મુસલમાન છે એવું જાહેર થયું નથી, જયારે કાયમદીનના અનુયાયીઓ પોતાની વંશાવળીમાં એનો ઉલ્લેખ કરતા રહ્યા છે. એને વિશે નજીવી જાણકારી પ્રાપ્ત થઈ છે. એ મોલેસલામ હોવા સિવાયની કશી જ માહિતી ઉપલબ્ધ નથી થતી. મહમૂદ બેગડા (૧૪૫૯-૧૫૧૩)ના સમયમાં કેટલાક રજપૂતો ધર્મપરિવર્તન કરીને મોલેસલામ તરીકે ઓળખાવા લાગ્યા. પરંતુ ઈસ્લામ પરત્વે ઉદાસીન રહ્યા અને પોતાની સમાજવ્યવસ્થા અને હિન્દુ સંસ્કારોની દેણગીને વળગેલા રહ્યા. તેઓ ગુજરાતના ભરૂચ, વડોદરા, બનાસકાંઠા અને ખેડા જિલ્લાઓના રહેવાસી હતા. તે કેટલીક રજપૂત જ્ઞાતિઓના હતા. રાજે પોતે

સાંધણ પાનાં સાત પર

https://archive.org/details/bk802/page/n3/mode/1up

૭
ગુજરાતમિત્ર તથા ગુજરાતદર્પણ
સોમવાર તા.૨૭ જુલાઈ, ૨૦૧૫

સત્સંગ

હિન્દુ-મુસ્લિમને એક કરનારા માંગરોળના પીર કાયમદીન બાવા

પાના બેનું

ગરાસીઓ હતો. મોલેસલામોમાં આ કોમનું સંખ્યાબળ વિશેષ હતું. ગરાસીઆ મોલેસલામ ગરીબ અને પછાત છે અને મોટે ભાગે અભણ હોય છે. તેઓ હિન્દુ ગોરનો લાભ લેતા રહે છે, પૈસેટકે સુખી થયા પછી જ ધાર્મિક વિધિઓ માટે મુસલમાન મુખી પાસે જાય.

રાજે ભરૂચ જિલ્લાના આમોદ તાલુકાના કેરવડ ગામનો ગરાસીઓ હતો. એના કુટુંબ વિશે આપણી પાસે કશી જ માહિતી નથી. એનું અવસાન ક્યારે થયું અને એની કબર ક્યાં આવેલી છે તે પણ આપણે જાણતા નથી. હસ્તપ્રતોમાંના એકમાત્ર ઉલ્લેખના આધારે આપણે એટલું તારવી શકીએ છીએ કે, ૧૭૨૦માં એ હજુ હયાત હતો, એની 'જ્ઞાની ચૂસરા' નામની રચનામાં એના નામની પાછળ રણછોડ નામ લખેલું હોય છે અને તેના પરથી, પરંપરા અનુસાર, એના પિતાનું નામ રણછોડ હતું એમ માની શકાય. પરંતુ કૃષ્ણની પ્રત્યેક વખતે 'જ્ઞાન ચૂસરા'માં આવ્યા કરતી રણછોડ તરીકેની ઓળખનો બેવડો અર્થ ઘટાવવામાં આવે તો આ તારણની પ્રમાણભૂતતા અંગે આપણને શંકા ઊપજવા લાગે. એ ગમે તે હોય, રાજેની કવિતાની મધ્યકાળથી અઢારમા સૈકામાં થઈ ગયેલા એના સમકાલીન એવા મહાન આખ્યાનકાર પ્રેમાનંદની ભાષા સાથે મળતી આવે છે. એના સંજીવન અંગે ફેલાયેલી કિંવદન્તીઓ એની લોકપ્રિયતા પુરવાર કરી આપે છે. એનો પ્રથમ ચમત્કાર એવો હોવાનું કહેવાય છે કે એના પિતાએ એને જુવારની વાવણી કરેલા ખેતરની રખેવાળી કરવાનું સોંપેલું, તેમાં એણે કશું ધ્યાન આપ્યું નહીં છતાં જુવારનો મબલક પાક લણવામાં આવેલો. બીજી એક કહેણી પ્રમાણે એણે માંસને સાકરમાં ફેરવી આપ્યું હોવાનું કહેવાય છે.

એણે રચેલી કૃતિઓ વૈવિધ્યસભર છે. વ્રજભક્તિના અન્ય કવિઓની પેઠે એણે પણ રાસલીલા, માન અને દાણલીલા, હિંડોળાનાં પદ, બારમાસી કાવ્ય, ગરબી, વ્રેહગીતા, વસંતનામ પદ, અને બાળલીલાની રચનાઓ કરી. એનાં કેટલાંક પદો જો કે વૈરાગ્ય અને નીતિવિષયક પણ છે. એના થાળ (કૃષ્ણને ધરવામાં આવતા ભોગનાં વર્ણન કાવ્યો) વલ્લભ સંપ્રદાયની સેવાની યાદ અપાવનારા છે. એની સાખીઓમાં રાજેએ પોતાની ગોપી કે રાધા તરીકે કલ્પના કરી છે, કેમ કે આવી 'વ્રજવાસીઓની રીત' છે. એની રાશપંચાધ્યાયીમાં એણે ૧૮ કડવાંઓમાં રૂઢિગત ભાષામાં 'મહારાસ'નું વર્ણન કર્યું છે. એની શૈલી લાલિત્યપૂર્ણ તેમ જ અત્યંત સુરીલી છે. રાધાનાં છાનાછપના વિવાહનું એનું વર્ણન એની અંતઃપ્રેરણાનું તાદૃશ ઉદાહરણ છે.

આ કવિનાં મૂળિયાં ક્યાં રહેલાં છે એનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે જો કે આ સઘળું મૂંઝવણમાં મૂકનારું બની જાય છે. નવાઈની વાત તો એ છે કે આગલી હરોળના ગુજરાતી કૃષ્ણભક્તિના ઉદ્‌ગાતા તરીકે એને કેમ લેખવામાં આવતો નથી. એની કવિતામાં દયારામના આગમનના એંધાણ સાંપડી રહે છે.

જે સમયમાં (એટલે કે અઢારમી સદીના પ્રારંભ કાળમાં) રાજેની કૃતિઓ રચાઈ તે સમય, સોળમી સદીના વલ્લભ સંપ્રદાયના પ્રસારકો અને દયારામને જોડનારી કડી સમાણો છે. છેક ૧૯૩૧માં છગનલાલ રાવળે રાજેની નોંધ લીધી. તો પ્રશ્ન એ થાય છે કે ત્યાર પર્યંતના સાહિત્યના ઈતિહાસકારોએ ક્યા કારણસર રાજેની અવગણના કરી હશે. તે મુસલમાન હતો તે કારણે?

રાજેના કિસ્સામાં બે ધર્મોના સમન્વયની વાત ઉખેળવાથી જરાય અર્થ સરે તેમ નથી. કેમ કે હિન્દુધર્મમાં એ એટલો તો ગળાડૂબ હતો, પરંતુ રાજે કંઈ વટલાયેલો હિન્દુ તો હતો નહિ અને મોલેસલામો તો આજે પણ એને પોતીકો લેખવામાં ગર્વ લેતા હોય છે. ગુજરાતમાં પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ ઉત્કટરૂપે પ્રગટી ઊઠી. આવા અનન્ય એવા માધ્યમ પર રાજેએ પોતાની ધાર્મિક અનુભૂતિને ઢાળવા પસંદગી ઉતારી. ઈસ્લામથી શરૂઆત કરી ભક્તિ સુધી આવી પહોંચ્યા પછી એથીય આગળ વધવું શક્ય ખરું?

ધર્મમર્મ

સાંધણ પાનાં આઠનું

અવતાર માનવામાં આવે છે. જન્મ થયાના થોડા જ વખતમાં તેઓ તપ કરવા બદરિકા શ્રમ ચાલ્યા ગયા હતા એથી બાદચરણ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

વ્યાસપૂર્ણિમા માત્ર વેદ વ્યાસનો જન્મ દિવસ નથી પરંતુ આ દિવસે તેમણે ચારેય વેદનું સંપાદન કાર્ય પૂર્ણ કર્યુ હતું. એથી પણ વ્યાસ પૂર્ણિમા ઉજવાતી હોવાની માન્યતા છે.

ગુરૂનો મહિમા

-વ્યાસપૂર્ણિમા ગુરુપુર્ણિમા સાથે પોત-પોતાના સદ્‌ગુરુજીનું પૂજન કરવાનો મહિમા એટલે કે કેમકે વ્યક્તિની અજ્ઞાનતા જ તેના બધા દુઃખ અને પીડાનું કારણ છે. અને એ અસાનતા એજ વ્યક્તિ દૂર કરી શકે. જે પોતાની જાતને જાણે છે. દુનિયામાં જીવનમાં સુખ અને દુઃખ બંને ગૂંથાયેલા છે. તો કંઇ કાયમી નથી પરંતુ માનવી જેમ ગુલાબના છોડમાંથી કાંના ફૂલ તારવે છે એજ તને ગુરૂ પણ તેના નિષ્ઠાવાન ભક્તની હાડમારી અને અડચણો દૂર કરી.આધ્યાત્મિક ઉન્નતિના માર્ગે જવામાં મદદ કરે છે.

ગુરૂએ હાડ-માંસ - ચામડીની બનેલા માત્ર વ્યક્તિથી પરંતુ ગુરુએ તત્વ છે જેની કૃપા માત્રથી શિષ્ય બ્રહ્માનંદનો અનુભવ કરવા લાગે છે. જ્ઞાનની અનુભવી સિદ્ધ ગુરૂ માટે કશું અશક્ય નથી હોતું આવા ગુરુઓ જવલ્લે જ મળે છે પણ પૂર્વ જન્મની કર્મોથી સુપાત્ર શિષ્યને સદ્‌ગુરુ મળી જાય છે જે પોતાના શિષ્યમાં રહેલી ઉણપોને કુનેહપૂર્વક દૂર કરે છે જેમ કુંભાર ઘડાને બહારથી ટપારી અંદરથી બીજા હાથે ટેકો આપે તેવું જ ગુરૂ પણ કરે છે. શિષ્યની ક્ષમતા રામજી તેનામાં રહેલા દોષ ઉણપો દૂર કરવા પ્રેરે છે. સદ્‌ગુરુ ભક્તનું રૂપ-રંગ - દેખાવ - સંપત્તિ, સત્તા આડંબર વગેરે જોતા નથી પરંતુ ભક્તમાં રહેલા ચૈતન્યપ્રેરક આત્માને નિહાળે છે. અને આખી પરિસ્થિતિ પામી જાય છે. સદ્‌ગુરુનો અવતાર લોકોના આત્મિક કલ્યાણ ઉન્નતિ માટે થતો હોવાથી તેમને મન સારા નરસા દુર્જન લોકો પર પણ લાગણી રાખી તેને આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ માટે પ્રેરે છે.

શ્રી સદ્‌ગુરુ સ્ત્રોતમાં ગુરુના ગુણોનું વર્ણન કરે છે.

'બ્રહ્માનંદ પરમ સુખદ કેવલં જ્ઞાન મૂર્તિ.'

આ આખા સ્ત્રોતનો ભાવ એવો છે કે બ્રહ્મ પ્રાપ્તિનો આનંદ આપનાર, પરમ સુખ આપનાર જે કેવળ જ્ઞાનની સાક્ષાતમૂર્તિ છે. એટલું જ નહીં પરંતુ તમામ દ્વંદ્વોને દૂર કરનારા આકાશ જેવા વિશાળ અને જેમનું એક જ લક્ષ્ય છે અને તે મૂળ તત્વને જાણવાનું:

તમામ પંચ મહાભૂતોના સાક્ષી હોવા છતાં ભાવ, વિકાર, ત્રિગુણથી રહિત છે. એવા સદ્‌ગુરુને વારંવાર પ્રણામ.

સદ્‌ગુરુ તરીકે જાણીતા કબીર સાહેબે તો એટલે સુધી કહ્યું છે કે 'કૌન બતાવે બાટ ગુરુબિન કૌન બતાવે બાટ' બડા વિકટ યમઘાટ.....

દરેક વ્યક્તિએ જન્મથી મૃત્યુ સુધીની મજલ કાપવાની હોય છે. કયો રસ્તો સાચો તેનું માર્ગદર્શન માત્ર ગુરુ જ આપી શકે.

મૈસુર દતપીઠમાના પીઠાધિપતિ શ્રૂ શ્રી ગણપતિ સચ્ચિદાનંદ સ્વામીએ ગુરુ શિષ્યના સંબંધનું 'વિવેક ચુડામણિ' ટાંકી બયાન કર્યુ હતું. અલબત્ત ગુરુ અને શિષ્ય બંનેએ એક બીજાની પાત્રતાની ચકાસણી કરી લેવી જોઈએ.

સ્કંદપુરાણમાં લગભગ ૧૮૦ શ્લોકોમાં ગુરુ મહિમાનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. જે શિવ-પાર્વતીના સંવાદ રૂપે છે. જે ગુરૂ ગીતા કહેવાય છે જે ગુરુતત્વના જીજ્ઞાસુ માટે મૂળ મહત્ત્વપૂર્ણ છે. જેમા શિવ ગુરુ તત્વનું નિરુપણ કરતા કહે છે કે બ્રહ્મ અને ગુરુ એક બીજાથી અલગ નથી. ધરતી પર ગુરુ તત્વ વિધાનો પ્રચાર પ્રથમ ગુરુમૂર્તિ દત્તાત્રેયજી છે જે ગુરુ માર્ગ પ્રવર્તક કહેવાય છે.

ભગવાન વેદ વ્યાસે સ્કંદપુરાણમાં શિવ-પાવર્તીના સંવાદને 'ગુરુગીતા' ના રૂપમાં નિરુપ્યાં. એ પછી જગદગુરુ શંકરાચાર્યએ વ્યાખ્યા કરી. શ્રીપાદ વલ્લભ, નૃસિંહ સરસ્વતી વોસુ ત્યાનંદ સરસ્વતી, પૂ. રંગઅવધૂતજી કબીરજી, સાંઈબાબા, જેવા જેવા અનેક સદગુરુઓ વખત વખત જણાવ્યું ભક્તોને મળ્યા આજે પણ નિષ્ઠાવાન ભક્તો - શિષ્યોને સદ્‌ગુરુ દ્વારા સુક્ષ્મ પ્રેરણા મળતી રહે છે..

શ્વાસ-વિશ્વાસ

સાંધણ પાનાં આઠનું

શિવદર્શન હતું. ત્યાં ભાલકાતિર્થ, દેહોત્સર્ગના દર્શન પહેલા થયા. જો કે જવાયું ભાલકાતિર્થ સુધી જ અને ત્યાંની જાણીતી કથા મુજબ, જયાં જે વૃક્ષ નીચે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણને પારધિ દ્વારા જે બાણ વાગ્યું હતું તે વૃક્ષને સ્પર્શ કરતા. કોઈક સ્વજનની મૃત્યુ સ્મૃતિને સ્પર્શ કરતા હોય તેવી અનુભૂતિ થઈ, અને આંખમાં ઝળઝળીયાં આવ્યાં અને બોલી પડાયું કે, હે ભગવાન, મહાભારતના મેદાને દુનિયાભરના શસ્ત્રો તમારી આસપાસથી ફરી ગયા ત્યાં તમે ન વિંધાયા અને એક પારધિના બાણે વિંધાયા. સવાલ શ્રધ્ધા સાથેનો હતો અને તેનો જવાબ કથા મુજબ એ હતો કે, રામ અવતારમાં વાલીને ભગવાન રામે બાણથી વિંધેલા તે કર્મને આ રીતે ભોગવીને ભગવાને દૂર કર્યુ. આગળ ચાલતા પહેલા ભાલકા તિર્થમાં મુકાયેલી એ કથાને પણ જોઈ લઈએ. કથા આ મુજબ છે.

(કથા આ છેઃ)

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ પીપળાના વૃક્ષ નીચે આરામ કરી રહ્યા હતા, ત્યારે તેમના પગનું પદ્મ ચમકી રહ્યું હતું. તેથી ભીલે ધાર્યું કે કોઈ મૃગ છે, તેથી તેણે બાણ છોડયું, જ્યારે પારધી શિકાર લેવા માટે આવે છે, ત્યારે જોઈ છે કે ભગવાનને બાણ વાગ્યું છે, તેથી ભીલ ભગવાન પાસે માફી માંગે છે. ભગવાન ભીલને કહે છે કે, આમાં તારો કશો વાંક કે દોષ નથી, અમારા બધા યાદવકૂળનો નાશ થયો છે, અંતે હું પણ યાદવ છું તેથી મારો પણ નાશ થયો છે. હે ભીલ.... તને ખબર નથી કે હું કોણ છું. તું આગલા જન્મમાં રામ અવતારમાં વાલી હતો, ત્યારે મેં તને મારેલ હતો. ત્યારે તેં મને કહેલ કે, "મેં વેરી સુગ્રીવ પ્યારા કૌન કારણ નાથ મુજ મારા."

અર્થાત્: હે! રામચન્દ્ર ભગવાન મારે અને સુગ્રીવને વેર હતું. અમો બંને ભાઈઓ આપસ-આપસમાં લડતા, તેમાં આપે મને માર્યો. હે ભગવાન! મેં તમારો અપરાધ કરેલો નથી, તો પણ તમે મને માર્યો? ત્યારે ભગવાન વાલીને વચન આપે છે કે, હે વાલી! તેં નાના ભાઈની સ્ત્રીને પત્ની બનાવી હતી, તેથી તને મારું છું. હવે જાતને કૃષ્ણ અવતારમાં બદલો આપીશ. અત્યારે આ જોઈ રહ્યાં છો એ તે જરા નામનો પારધી આગલાં જન્મમાં વાલી હતો, અને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તે વખતે શ્રીરામ હતા. ભગવાન પણ કરેલા કર્મનો બદલો આપે છે. આપણે પણ ભગવાન પાસેથી પ્રેરણા લઈએ....

નિયતિને કોઈ ન રોકી શકે એવું માત્ર પૃથ્વી લોકમાં જ નહિ, પણ દેવલોકમાં પણ છે, માનવ અવતારે આવેલા ભગવાન કારાવાસમાં જન્મ્યા અને માનવ બનીને જ મૃત્યુને વર્યા. તેમનો જન્મ પણ અસામાન્ય હતો અને મૃત્યુ પણ અસામાન્ય હતું. આ દર્શન પછી અમે સોમનાથ ભગવાન શિવના દર્શને ગયા અને એ સમયે શ્રધ્ધાનો સ્પર્શ એ હતો કે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અમને સોમનાથ લઈ જઈ રહ્યા છે. અધિક માસનો સમય હતો અને શિવ-સોમનાથના દર્શન વખતે મૂળ શિવલિંગની પ્રતિકૃતિ વખતે સોમનાથના મુકાયેલા શિવલિંગ સન્મુખ હું શિવના દર્શન કરી રહ્યો હતો, ત્યારે મને મુરારિ માટે મોરારિ (બાપુ)એ કરેલી વાત યાદ આવી. કોણ જાણે કેમ પણ બાપુ રામ કથાકાર છે, પણ ભગવાન શિવ અને કૃષ્ણને સ્પર્શે ત્યારે ગજબનો માહોલ ખડો કરી દે. અમે ભાલકાતિર્થથી જ આવ્યા હતા, અને ત્યાં જ મને બાપુની કથાનું એક વર્ણન યાદ આવ્યું જેમાં તેઓ કહેતા હતા કે, યાદવાસ્થળી બાદ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ જયારે ભાઈ બલરામને લઈને સૌરાષ્ટ્ર પહોંચે છે અને સોમનાથના શિવલિંગ પર અભિષેક કરે છે એ પછીની ક્ષણોમાં શિવલિંગ પરનું બિલ્વપત્ર હાથમાં લઈ બલરામના માથે મૂકે છે અને ઈશારો કરે છે કે ભાઈ મારો સમય હવે પૂરો થયો છે, હું જાઉ છું.

સ્મરણમાં વર્ણન હતું અને આંખમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અને બલરામની ઝાંખી થતી હતી અને તે પણ સોમનાથના શિવ સામે. આ બધું જાણે અમારો અધિક માસ મોટો કરતો હોય તેવું લાગતું હતું. મંદિર સન્મુખનો દરિયો અને તેનો ઘુઘવાટ અમારા હૃદયને એ રીતે ગદ્‌ગદ્ કરતો હતો કે, તમે ભારતમાં જન્મ્યા છો એટલે તમને આ બધું મળી રહ્યું છે. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ મળી રહ્યા છે, શિવના દર્શન થઈ રહ્યા છે, અને અધિક માસનું પુણ્ય કમાઈ રહ્યા છો. આ પ્રવાસ અહીંથી પૂરો જ થતો હતો ત્યાં અમારી સાથેના હિનાબેન પંડયાએ સોમનાથથી ૨૦૦ કિ.મી. દૂર દ્વારકા જવાનો ઈશારો કર્યો, અને ત્યાં ફરી એક વાર અમને અધિક માસનો ક્યારેય ન વિચારેલો લહાવો મળ્યો. અહીં પણ અમે એમ કહી ગયા કે, મળવા ગયા હતા શિવને પણ મળી ગયા કૃષ્ણ. પરસ્પર દેવોની આ સદ્‌ભાવના તમારી શ્રધ્ધા હોય તો તમે જરૂર જોઈ શકો અને અમે ઉપડયા દ્વારકા. જગદ્‌ગુરુના દર્શન કર્યા એ વાત પછી અને એ પહેલાં ગુરુપૂર્ણિમાના અવસરે બે વાત મૂકીને સોમવારની ગોષ્ઠિ પૂરી કરીશું.

'ગુજરાતમિત્ર'માં વર્ષોથી હોવાને કારણે કોઈ સેલિબ્રિટી આવે તો મળવાનું થતું. પહેલાના લોકો ખૂબ સાલસ અને સૌમ્ય. તમે મળવા જાઓ એટલે તમારું નામ પણ પૂછે અને તમારું સ્થાન પણ પૂછે. એવો જ એક અવસર વાંસળીવાદક હરિપ્રસાદ ચોરસિયાને મળવાનું થયું. ઘણા સવાલો પૂછયા. તેમાંનો એક સવાલ એ હતો કે, હરિપ્રસાદજી તમારા જીવનની ઓળખ કઈ રીતે રહે તો તમને ગમે? મોઢામાં પાન સાથે હરિપ્રસાદ ચોરસિયા તેમની આગવી શૈલીમાં એમ બોલ્યા કે, જેમ ઘરેઘરમાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ વાંસળી વગાડવા સાથે જોવા મળે છે, એવી જ તસવીર હરિશભાઈ મારી પણ ઘરેઘરમાં ટીંગાય એવી મારી તમન્ના છે, કારણ કે હું પણ કૃષ્ણની જેમ સારી વાંસળી વગાડી જાણું છું. આવું બોલતા બોલતા તેમના મુખ પર પ્રસન્નતા પણ જોવાતી હતી. હા, હું એ વાત ત્યારે નોંધતો હતો કે, ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ સાથે આ માણસ કેટલી સરળતાથી સરખામણી કરી શકે છે. મુલતઃ આ સાહજિકભાવ ત્યારે જ આવે કે ભગવાન માણસ બનીને વર્તે, અને એ કામ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણએ તેમના સવાસો વર્ષના આયુષ્યમાં ખૂબ કર્યુ, અને એટલે જ તેઓ ભગવાનથી વિશેષ જગદ્‌ગુરુ લાગે છે, અને એવા જગદ્‌ગુરુને આજે વંદન કરી લઈશું તો તે વંદનમાં મારા ગુરુ રંગઅવધૂત સહિતના જીવન સાથે જોડાયેલા અને આંગળી પકડીને અમને દોરનારા તમામ ગુરુજનના પણ વંદન બની રહેશે. જય શિવકૃષ્ણ.

પંચામૃતઃ

ગુરુતીર્થ જેવા હોવા જોઈએ? એવું મુ. મોરારિબાપુ કહે છે. બાપુ એવું કહેતા રહે છે કે, જે ધારણ કરે, ચારણ કરે, મારણ કરે, કારણ કરે અને તારણ કરે, તે સાચો ગુરુ. મારા મતે જગદ્‌ગુરુ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ બાપુના આ વિચારમાં ભારોભાર બેસે છે, અને મારા રંગગુરુ અવધૂતજી પણ બરાબર બેસે છે. ત્યારે આ અવસરે બંનેનો જેમાં સમાવેશ થયો છે તે આદિગુરુ ભગવાન દત્તના વંદન સાથે સૌને "ગુરુદેવદત્ત."